

MĚSTO SE BAVÍ – OD STŘEDOVĚKU DO ROKU 1848

PRAHA JAKO CENTRUM KULTURNÍHO ŽIVOTA

38. mezinárodní konference *Archivu hlavního města Prahy* ve spolupráci s *Historickým ústavem Akademie věd České republiky*, *Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy*, *Katedrou historie Filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem* a *Institutem Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*

22.–23. října 2019, Praha

Zábava patřila od středověku do prostoru města do té míry, že jí lze považovat za jeden ze znaků urbanity. Města se v závislosti na stupni sociální diferenciaci, ekonomickém potenciálu i své funkci stávala historicky středisky kulturního života, lišícího se kvalitou nabídky možností zábavy, rozptýlení i forem odpočinku. Města pražská, resp. od sklonku 18. století spojená Praha jako zemská metropole nepochybně nabízela řadu specifických příležitostí pro trávení volného času a účast na zábavních podnicích.

Město poskytovalo zábavě prostor jak veřejný, tak privátní. Ve středověku a raném novověku se zábava odehrávala na veřejných prostranstvích – na náměstích, v ulicích, na tržištích, u radnic, ale i v uzavřených prostorách, např. v hostincích, které později doplnily kavárny a vinárny. Zábava byla spojena i s privátním prostorem měšťanských domácností, kde obyvatelé mohli svůj volný čas každodenně trávit různými formami rozptýlení, od stolních a karetních her a četby až po aktivní provozování hudby, tance, literární činnosti apod. Výjimečné příležitosti k zábavě skýtaly pak domácí oslavy navázané na základní přechodové rituály, jaké představovaly zejména křty, svatby a pohřby.

Pravidelné příležitosti pro účast na zábavách ve veřejném prostoru nabízely v raném novověku především trhy, poutě, masopusty či karnevaly nebo některé aktivity cechů (např. ostrostřelců) a společnosti s konfesijním zázemím (literátská bratrstva). Základní formy rozptýlení měšťanů souvisely s provozováním hudby a tance, divadla, patřily sem i pouliční zábavy a později sport. S nástupem osvícenství a následně v souvislosti s industrializací procházely tyto aktivity procesem institucionalizace. Ve městech se stavěly stálé divadelní scény a zřizovala se přímo i městská divadla, objevily se koncertní sály, tanec se přesunul do tanečních sálů a ze soukromých tanečních zábav se staly veřejné komerční akce. Akrobaté, drezéři, zpěváci a další pouliční umělci se přesunuli do šantánů, cirků, zvěřinců, panoptik atd. Provozování zábavy se profesionalizovalo a její aktéři se na svou profesi připravovali v profesionálně vedených školských zařízeních – v tanečních školách, na konzervatoři apod. S nástupem industrializace se objevily i nové formy zábavy v podobě veřejné prezentace technických vynálezů a novinek.

V 19. století dostala zábava i rozměr národnostní a její provozování bylo nedílnou součástí snah o ovládnutí a nové definování městského prostoru. V tomto období ovšem zábava často překračovala hranice města a stěhovala se do jeho nejbližšího okolí. Už na sklon-

ku 17. století si nejbohatší z měšťanů stavěli pro svůj odpočinek v okolí měst vily, obklopené zahrada-
mi. Později se do příměstské přírody obracelo i další městské obyvatelstvo. K jeho odpočinku patřily
nedělní výlety a procházky, které s otevřením se měst a likvidací hradeb získaly prostor v jejich cen-
trech v nově budovaných parcích. V řadě evropských měst se už v 18. století na předměstích objevila
zařízení, která byla předchůdci zábavních parků. Pro města, v jejichž okolí se nacházely lázně, bylo
toto období i etapou rozkvětu lázeňských pobytů, které měly významný rozměr společenské zábavy.

Její provozování ve veřejném prostoru nebylo nikdy zcela svobodnou a neregulovanou činností,
podléhalo povolování a dohledu. Míra tohoto usměrňování zesílila od raného novověku v souvislosti
s realizací opatření „Gute Policey“. Tato regulace současně dávala prostor instrumentalizaci celé
sféry využívání volného času. S tím úzce souvisel i významný fenomén městské kultury a zábavy, tj.
humor a satira, reflektované zejména v tištěných médiích (kalendáře, almanachy, noviny a časopisy).

Zábava ve městě představovala historicky způsob odpočinku, vzdělávání, výchovy, anebo na druhé
straně sloužila jako zdroj obživy, ale také jako prostředek upevnění vazeb uvnitř jednotlivých
segmentů městské společnosti definovaných sociálně, konfesijně, profesně nebo etnicky, jako nástroj
instrumentalizace, navázaný na politiku světské a církevní moci, stejnou měrou však i jako prostředek
komunikace.

Proměny těchto funkcí, ale i řadu dalších aspektů, např. co vše v různých etapách vývoje měst k zá-
bavě patřilo a jak se modifikovala její podoba, jak ji vnímali a prožívali obyvatelé měst, jak na ni na-
hlížela městská vrchnost, respektive představitelé světské a církevní moci, jak se k ní vyjadřovali inte-
lektuálové atd. – to vše a řadu dalších otázek bychom chtěli přiblížit na příkladu Prahy od středověku
až do vzniku občanské společnosti, a to jako obvykle v komparačním výměru. ***Porovnat bychom
chtěli situaci v Praze s urbánním prostředím v českých zemích, ale také v zahraničních metropolích.***

Nabídky referátů posílejte spolu s abstraktem do 15. dubna 2019 na níže uvedenou kontaktní
adresu. Organizátoři si vyhrazují právo výběru příspěvků. Přednesené referáty budou otištěny v mo-
notematickém svazku v rámci řady *Documenta Pragensia*. Zahraničním účastníkům bude zajištěno
ubytování na náklady organizátorů. Konferenční poplatek není vybírán. Jednacímí jazyky jsou češti-
na a němčina (případně angličtina). Simultánní tlumočení z německého jazyka je zajištěno.

Za organizátory:

doc. PhDr. Olga Fejtová, Ph.D.

prof. PhDr. Jiří Pešek, CSc.

dr hab., prof. UP Łukasz Tomasz Sroka

doc. PhDr. Martin Holý, Ph.D.

prof. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.

Kontaktní adresa:

PhDr. Markéta Růčková, Ph.D.

Archiv hl. města Prahy

Archivní 6

149 00 Praha 4

Tel.: 236 004 020

E-Mail: Marketa.Ruckova@praha.eu

